Czy komputery są nieomylne?

Michał Skrzypczak
Uniwersytet Warszawski

XXIII Festiwal Nauki

24 września 2019, Warszawa

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Czy komputery są nieomylne?

Michał Skrzypczak
Uniwersytet Warszawski

XXIII Festiwal Nauki

24 września 2019, Warszawa

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Komputer ma warstwy...

Komputer ma warstwy...

Sprzętowa:

Komputer ma warstwy...

Sprzętowa:

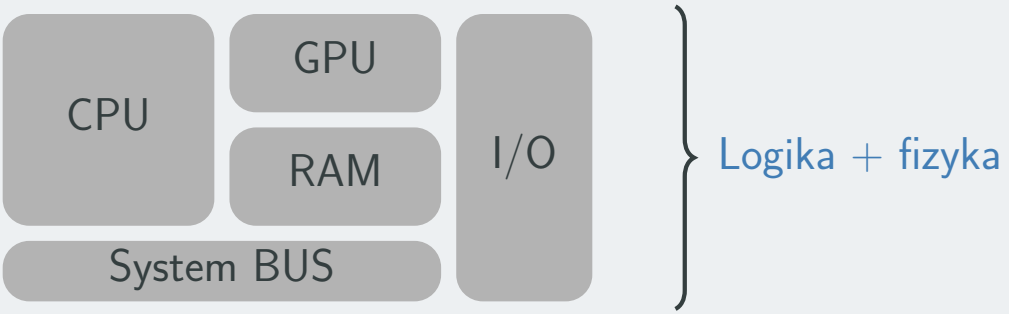

Komputer ma warstwy...

Programowa:

Sprzętowa:

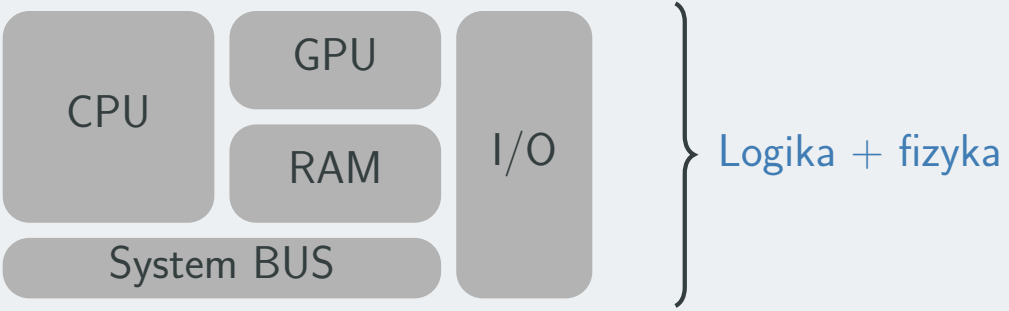

Komputer ma warstwy...

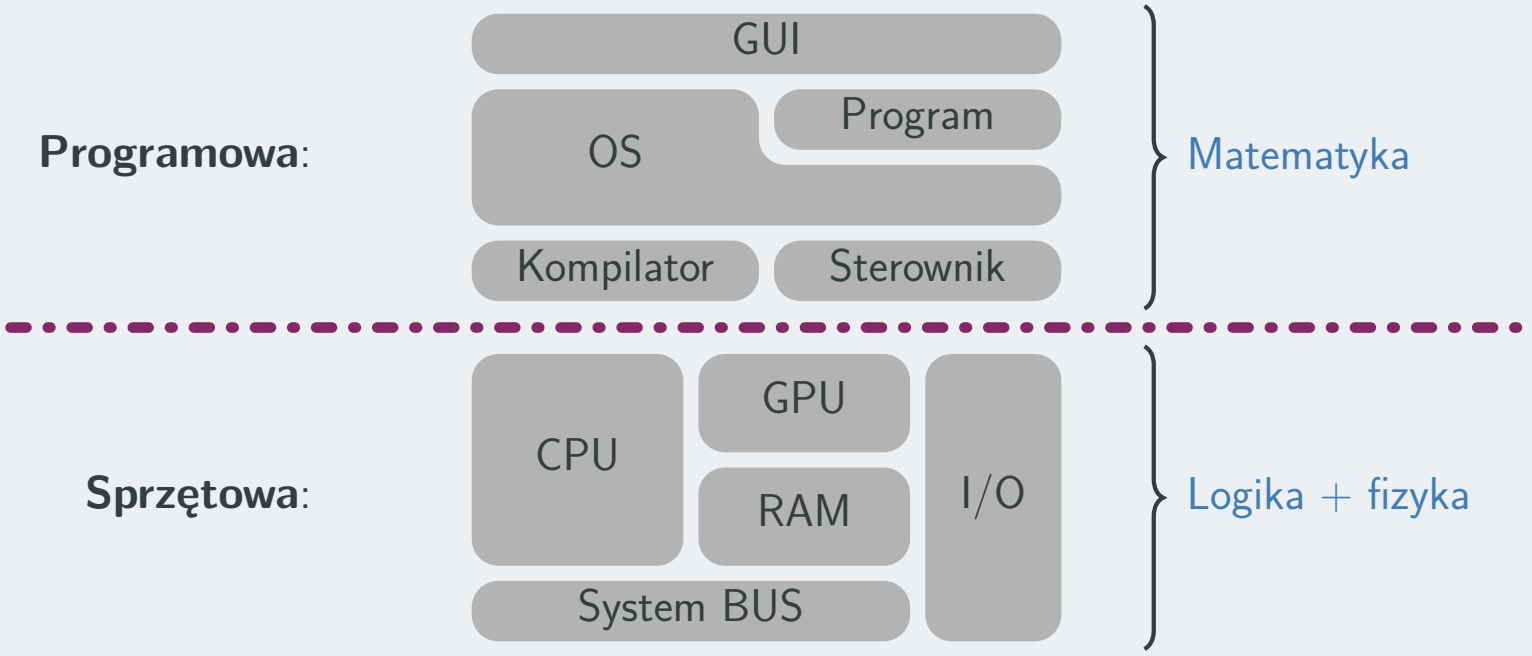

Komputer ma warstwy...

Organiczna:

Programowa:

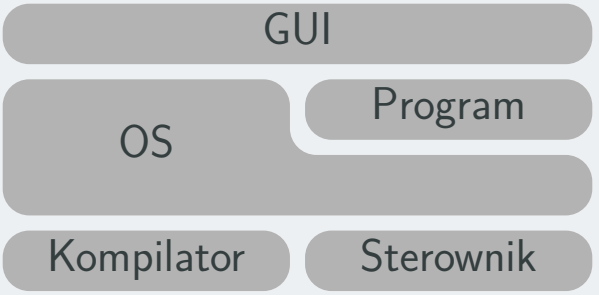

Matematyka

Sprzętowa:

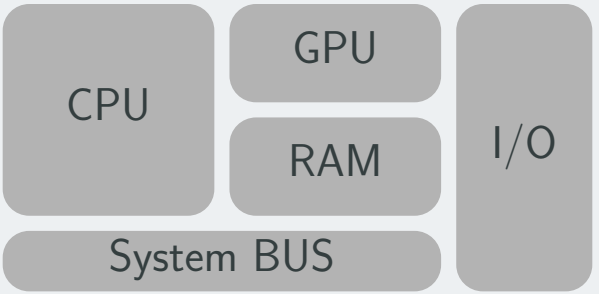

Logika + fizyka

Komputer ma warstwy...

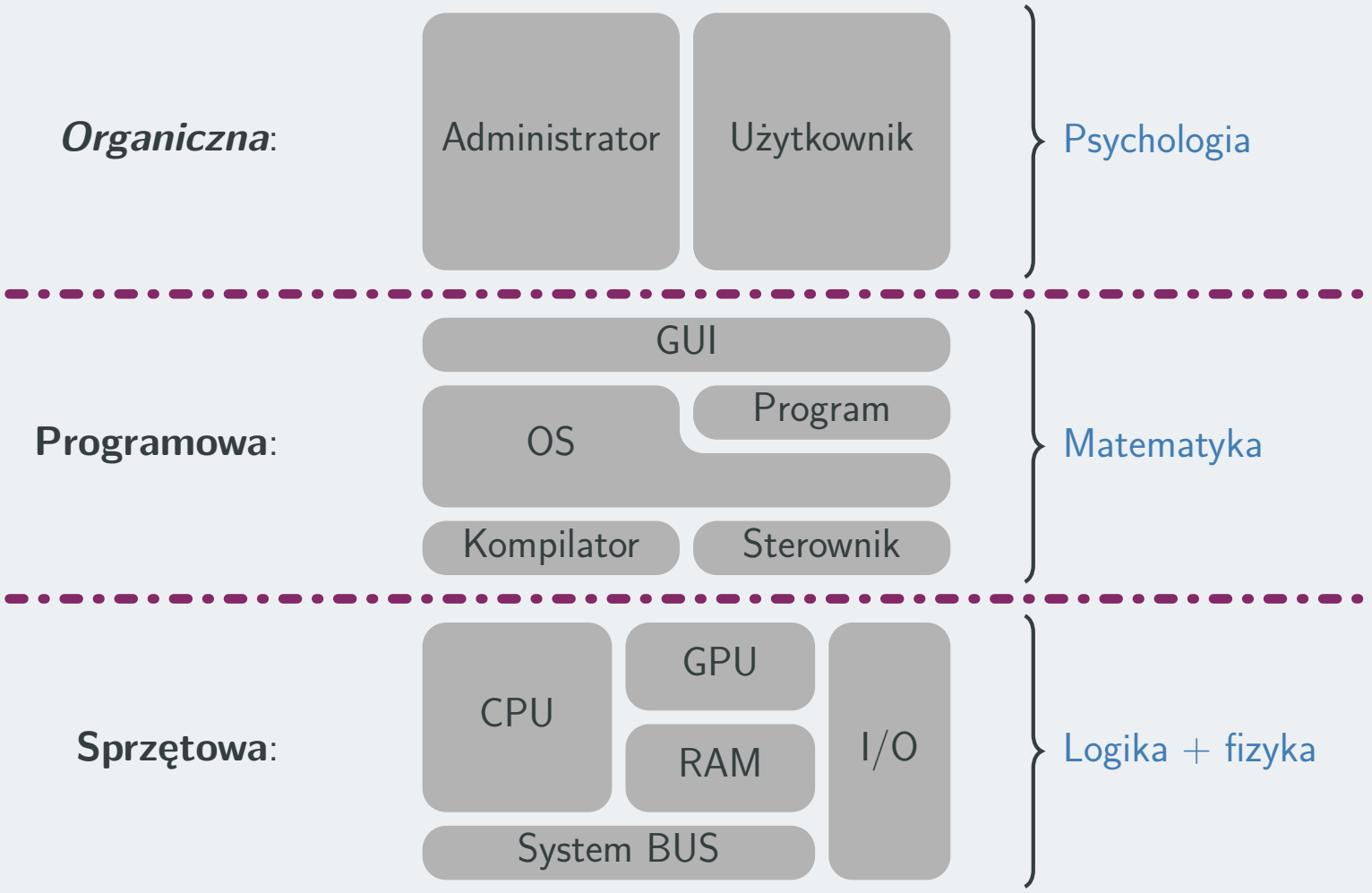

Komputer ma warstwy...

Organiczna:

Psychologia

Programowa:

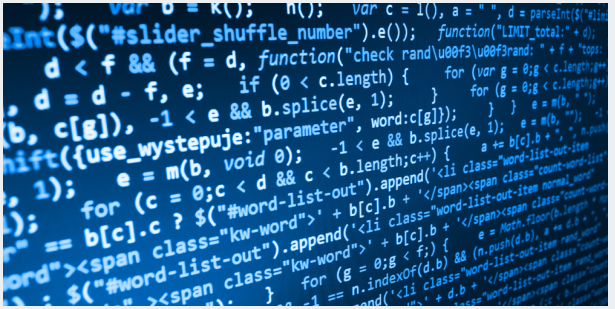

Matematyka

Sprzętowa:

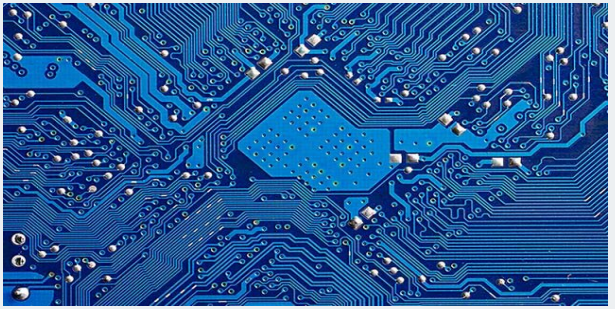

Logika + fizyka

Komputer ma warstwy...

Organiczna:

Psychologia

Programowa:

Matematyka

Sprzętowa:

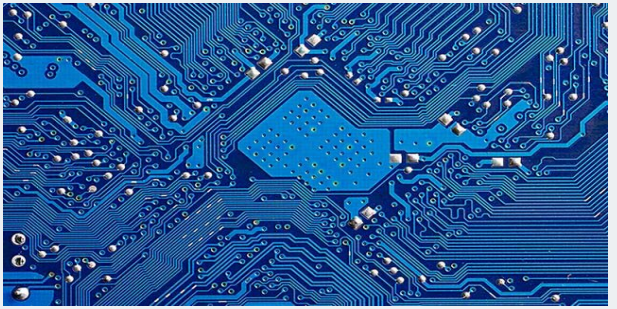

Logika + fizyka

Komputer ma warstwy...

Organiczna:

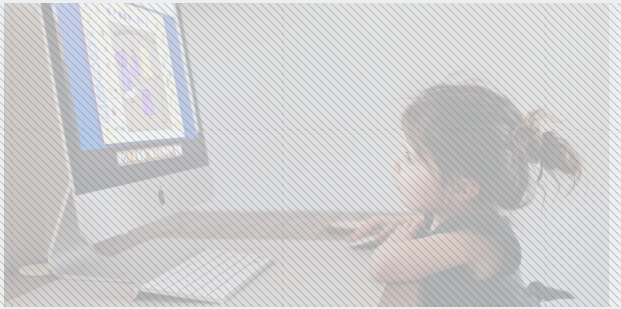

Psychologia

Programowa:

Matematyka

Sprzętowa:

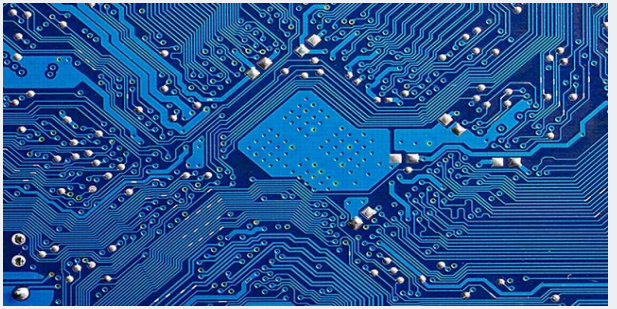

Logika + fizyka

Błędy sprzętowe

Błędy sprzętowe

Kiedyś:

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

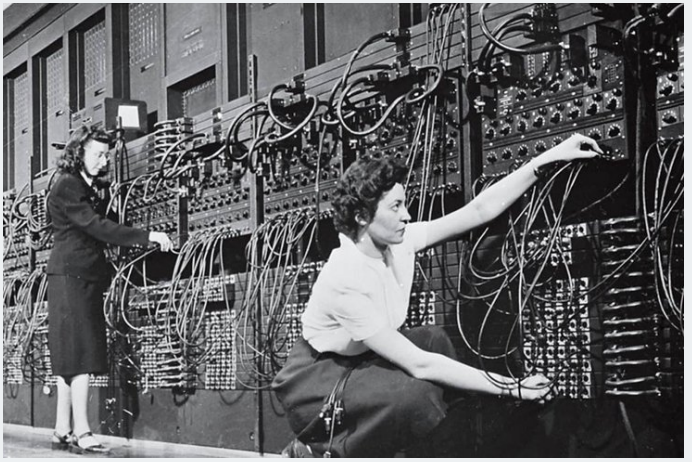

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

- ∼20’000 lamp próżniowych
- ∼5’000’000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania

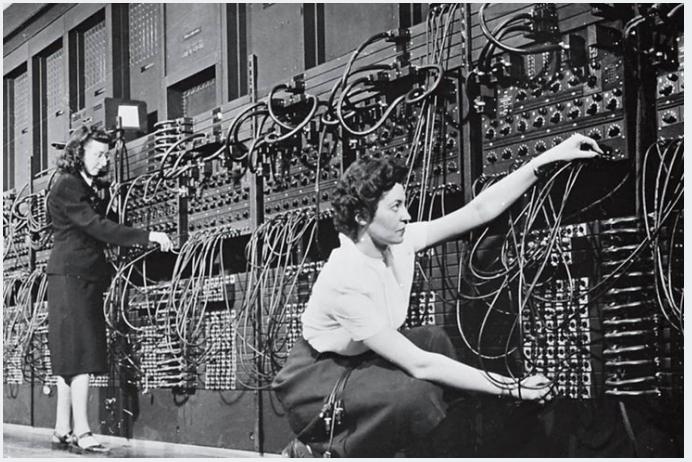

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

- $\sim$20'000 lamp próżniowych
- $\sim$5'000'000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami:

  10 min. ('45r.) $\rightarrow$ $>$12 godz. ('55r.)

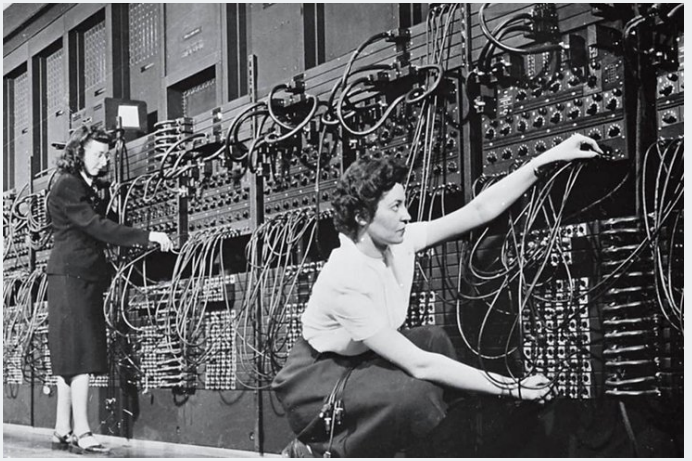

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

- ∼20’000 lamp próżniowych
- ∼5’000’000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami:

  10 min. (’45r.) → >12 godz. (’55r.)
- Maks. czas pracy bez awarii:

  116 godzin (’54r.)

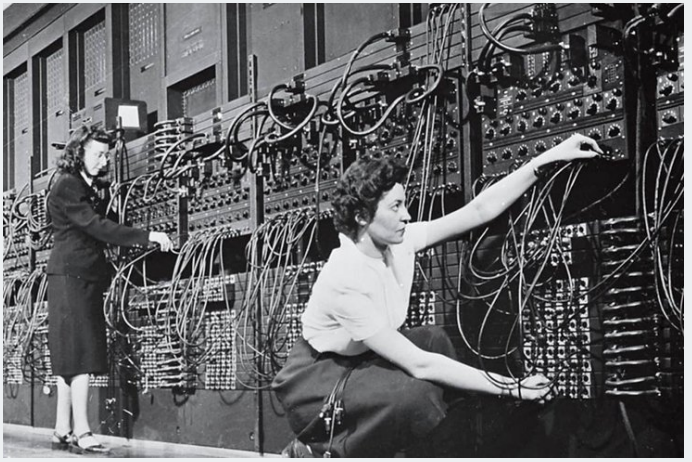

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

- ∼20’000 lamp próżniowych
- ∼5’000’000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami:

  10 min. (’45r.) → >12 godz. (’55r.)
- Maks. czas pracy bez awarii:

  116 godzin (’54r.)

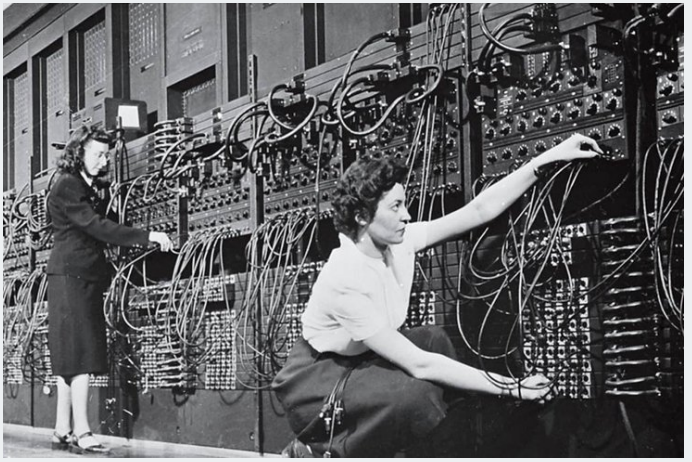

Dziś:

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

- ∼20’000 lamp próżniowych
- ∼5’000’000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami:

  10 min. (’45r.) → >12 godz. (’55r.)
- Maks. czas pracy bez awarii:

  116 godzin (’54r.)

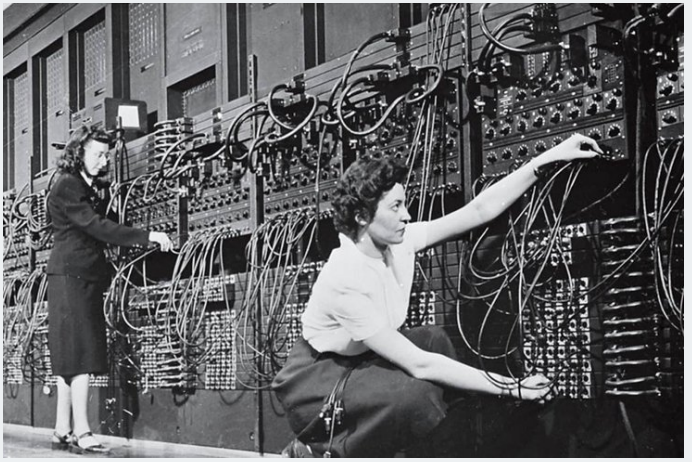

Dziś: **PC** 2018

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

- ∼20'000 lamp próżniowych
- ∼5'000'000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami:

  10 min. ('45r.) → >12 godz. ('55r.)
- Maks. czas pracy bez awarii:

  116 godzin ('54r.)

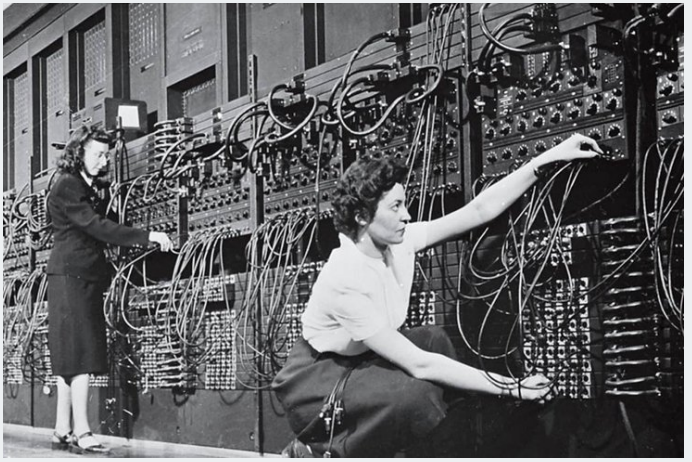

Dziś: **PC** 2018

- $\sim 2 \cdot 10^9$ tranzystorów procesora CPU
- $\sim 64 \cdot 10^9$ tranzystorów pamięci RAM
- 1–100W zasilania

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

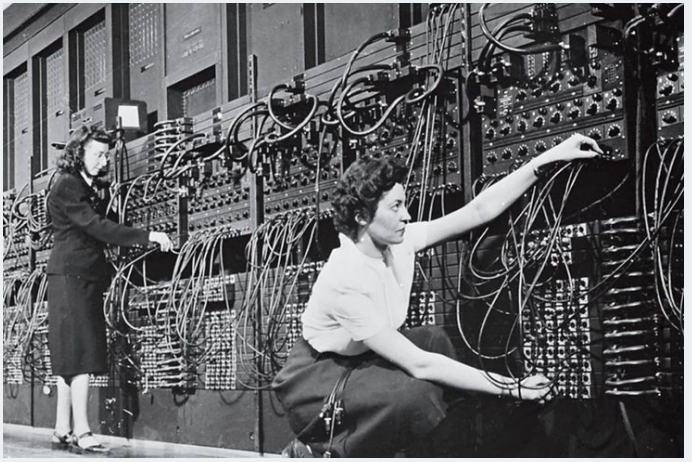

- ∼20'000 lamp próżniowych
- ∼5'000'000 ręcznych lutów
- 150kW zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami:

  10 min. ('45r.) → >12 godz. ('55r.)
- Maks. czas pracy bez awarii:

  116 godzin ('54r.)

Dziś: **PC** 2018

- $\sim 2 \cdot 10^9$ tranzystorów procesora CPU
- $\sim 64 \cdot 10^9$ tranzystorów pamięci RAM
- 1–100W zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami: 1100–3285 lat (RAM), 126–220 lat (CPU)

Błędy sprzętowe

Kiedyś: **ENIAC** 1945 – 1955

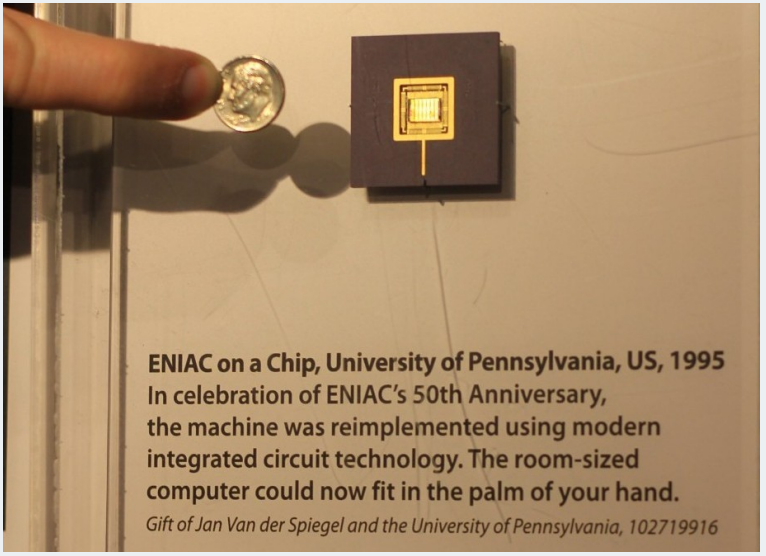

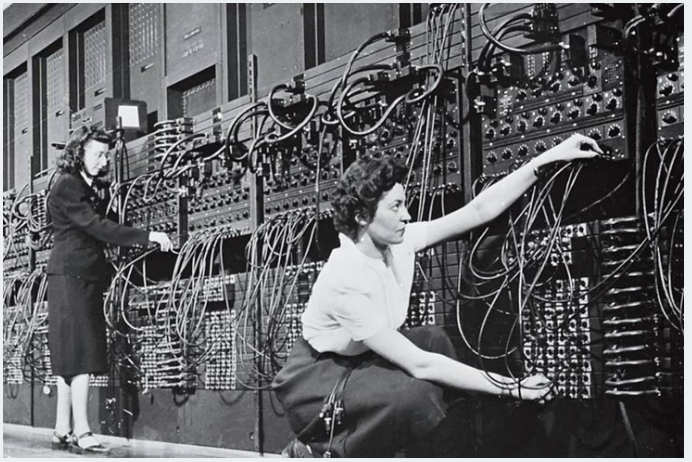

Dziś: **PC** 2018

- $\sim 2 \cdot 10^9$ tranzystorów procesora CPU
- $\sim 64 \cdot 10^9$ tranzystorów pamięci RAM
- 1–100W zasilania
- Średni czas pomiędzy awariami: 1100–3285 lat (RAM), 126–220 lat (CPU)

Promieniowanie kosmiczne

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

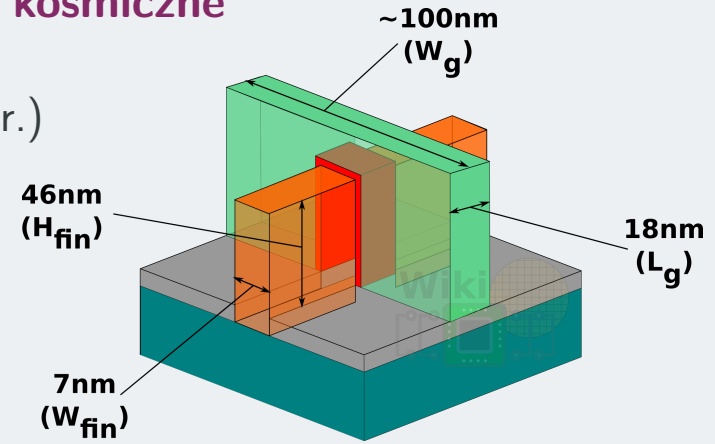

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

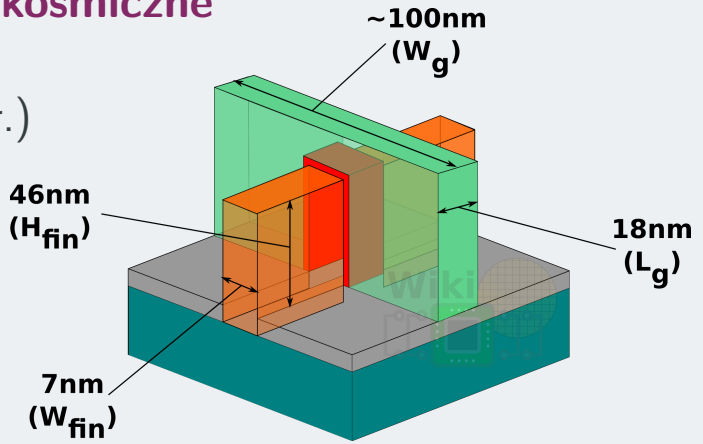

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

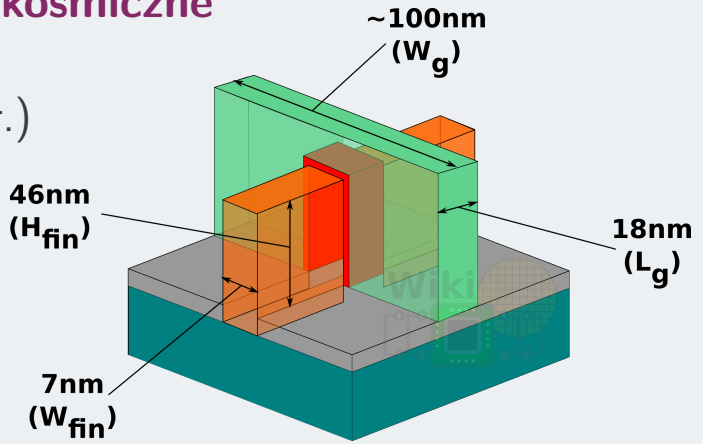

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

Potwierdzone przykłady:

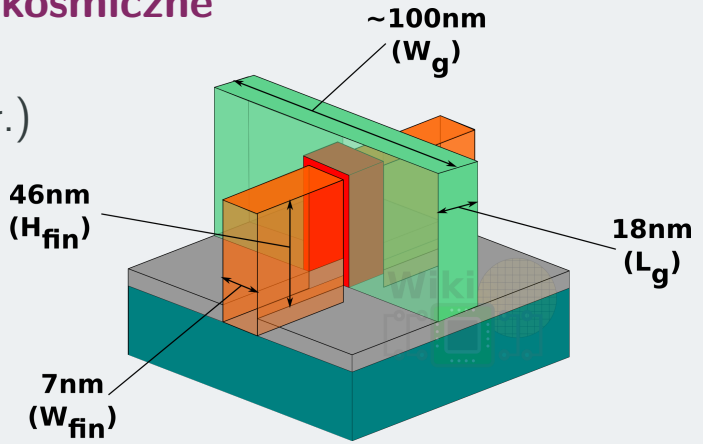

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

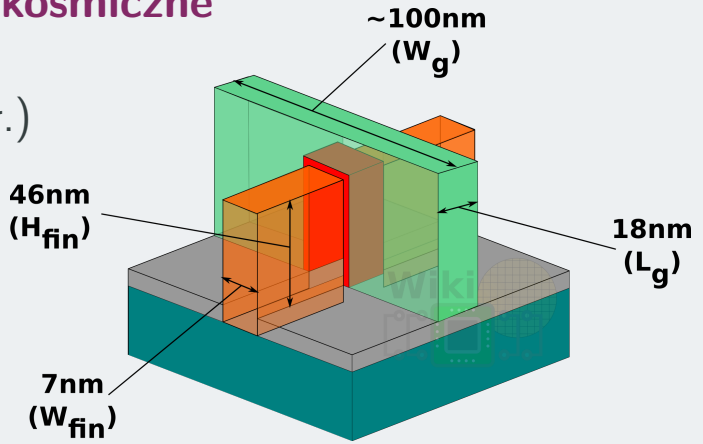

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

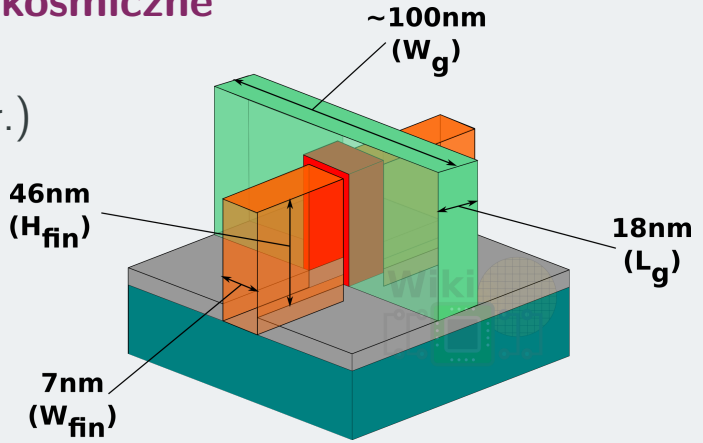

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.
  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

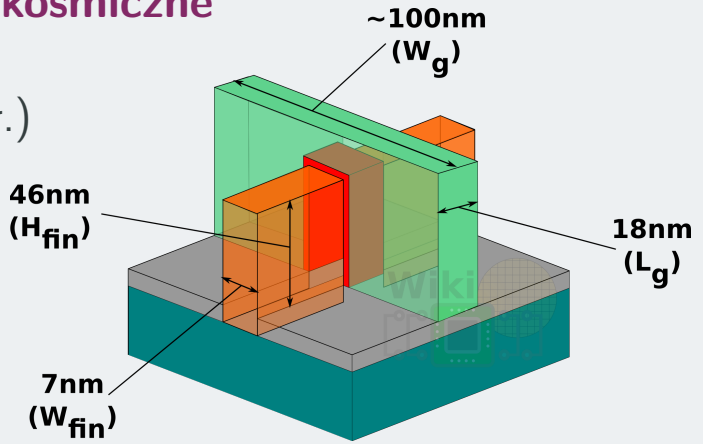

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.

  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU

- W wyborach w 2003 r. w Schaerbeek (Belgia) zliczono o 4096 głosów za dużo.

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

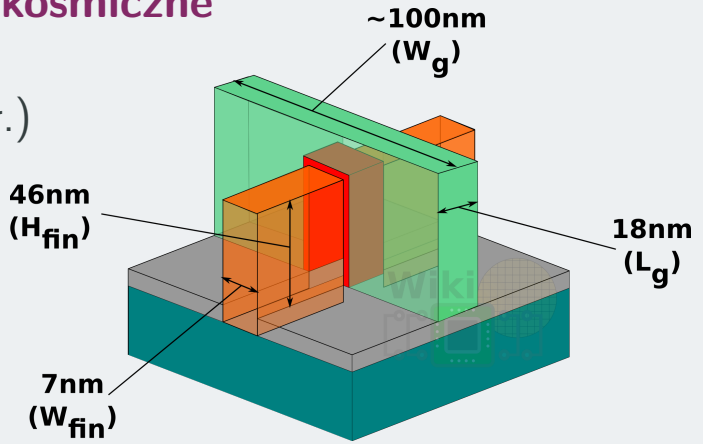

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.

  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU

- W wyborach w 2003 r. w Schaerbeek (Belgia) zliczono o 4096 głosów za dużo.

  ⇝ $4096 = ???$

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

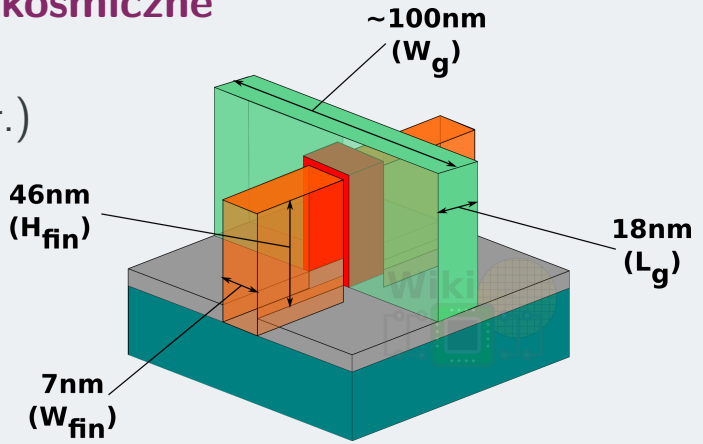

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.

  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU

- W wyborach w 2003 r. w Schaerbeek (Belgia) zliczono o 4096 głosów za dużo.

  ⇝ $4096 = 2^{12}$

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

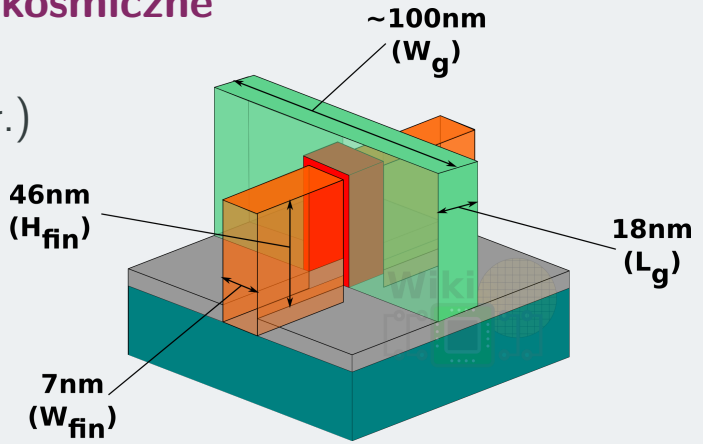

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.

  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU

- W wyborach w 2003 r. w Schaerbeek (Belgia) zliczono o 4096 głosów za dużo.

  ⇝ $4096 = 2^{12}$

Metody zabezpieczeń:

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

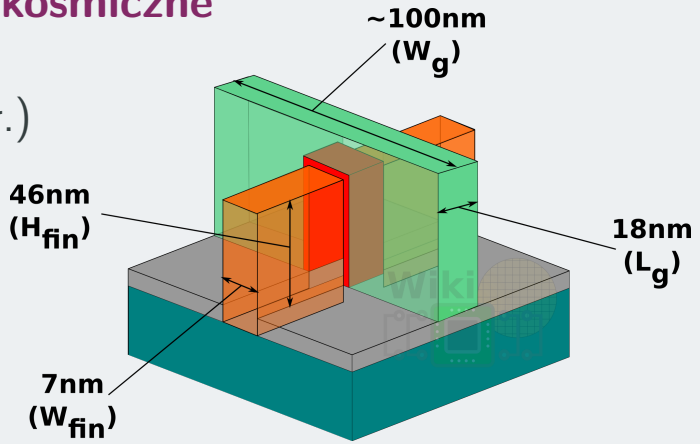

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.
  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU
- W wyborach w 2003 r. w Schaerbeek (Belgia) zliczono o 4096 głosów za dużo.
  ⇝ $4096 = 2^{12}$

Metody zabezpieczeń:

- Komputery dowodzenia ISS bazują na i386 (proces 1μm$=$ 100x10nm).

Promieniowanie kosmiczne

Układy scalone w technologii “10nm” (2018 r.)

Ścieżki szerokości kilkudziesięciu cząsteczek!

⇝ ryzyko tzw. *Single Event Upset*

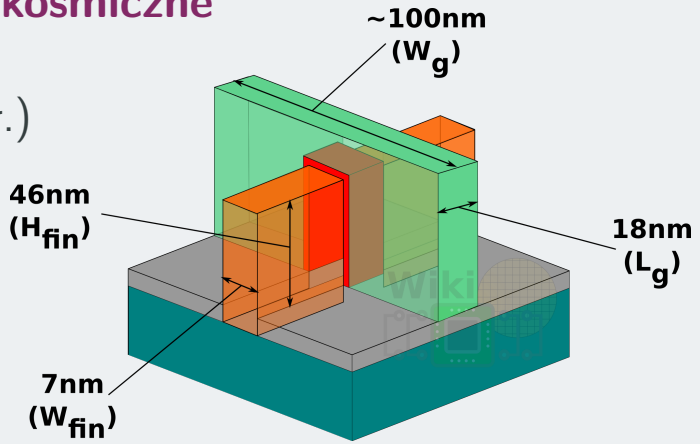

Potwierdzone przykłady:

- W 1972 r. satelita komunikacyjny Hughes zawiesił komunikację na 96 sekund.
  ⇝ pierwszy potwierdzony przypadek SEU
- W wyborach w 2003 r. w Schaerbeek (Belgia) zliczono o 4096 głosów za dużo.
  ⇝ $4096 = 2^{12}$

Metody zabezpieczeń:

- Komputery dowodzenia ISS bazują na i386 (proces 1μm$=$ 100x10nm).
- Potrojone systemy komputerowe w samolotach *fly-by-wire*.

Organiczna:

Psychologia

Programowa:

Matematyka

Sprzętowa:

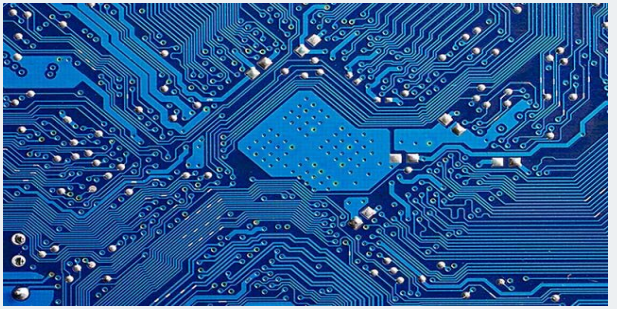

Logika + fizyka

Organiczna:

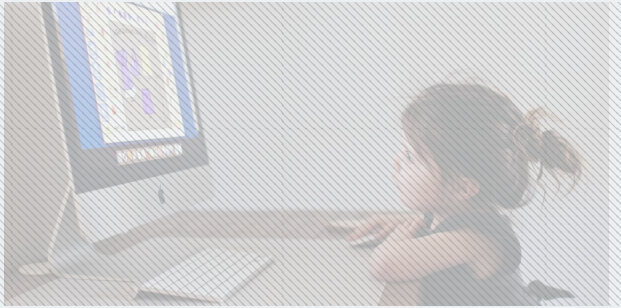

Psychologia

Programowa:

Matematyka

Sprzętowa:

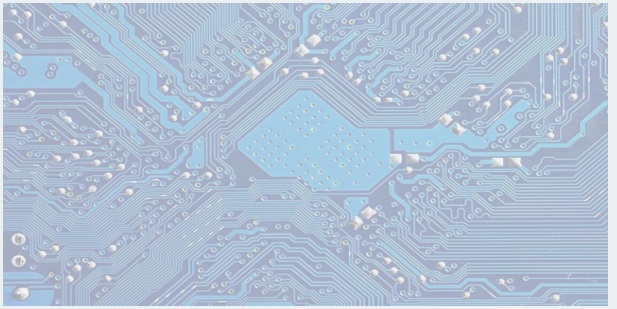

Logika + fizyka

Poprawne programy?

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają ∼3x więcej ciągu od Ariane 4)

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają ∼3x więcej ciągu od Ariane 4)

  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają ∼3x więcej ciągu od Ariane 4)

  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

- 1993 r., procesor Intel Pentium, błąd instrukcji FDIV (475 M$)

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają ∼3x więcej ciągu od Ariane 4)

  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

- 1993 r., procesor Intel Pentium, błąd instrukcji FDIV (475 M$)

- 1999 r., Mars Polar Lander (100 M$)

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają ∼3x więcej ciągu od Ariane 4)

  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

- 1993 r., procesor Intel Pentium, błąd instrukcji FDIV (475 M$)

- 1999 r., Mars Polar Lander (100 M$)

- 2019 r., liczne błędy w projekcie Boeinga 737 MAX

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają $\sim$3x więcej ciągu od Ariane 4)

  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

- 1993 r., procesor Intel Pentium, błąd instrukcji FDIV (475 M$)

- 1999 r., Mars Polar Lander (100 M$)

- 2019 r., liczne błędy w projekcie Boeinga 737 MAX

  m.in. zmiana zakresu wychylenia sterów wysokości przez MCAS z 0.6° do 2.5°

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25

  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)

  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4

  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają $\sim$3x więcej ciągu od Ariane 4)

  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

- 1993 r., procesor Intel Pentium, błąd instrukcji FDIV (475 M$)

- 1999 r., Mars Polar Lander (100 M$)

- 2019 r., liczne błędy w projekcie Boeinga 737 MAX

  m.in. zmiana zakresu wychylenia sterów wysokości przez MCAS z 0.6° do 2.5°

  ⇝ dwie katastrofy samolotów pasażerskich, 346 ofiar śmiertelnych

Poprawne programy?

- 1986 r., sterowana komputerowo radioterapia Therac-25
  błąd kontroli współbieżności (tzw. *race condition*)
  ⇝ 6cioro pacjentów poważnie napromieniowanych, dwie ofiar śmiertelnych

- 1996 r., rakieta Ariane 5 (ESA), oprogramowanie częściowo z Ariane 4
  błąd przekroczenia zakresu (silniki Ariane 5 dają $\sim$3x więcej ciągu od Ariane 4)
  ⇝ wybuch w 30 sekundzie lotu, straty szacowane na 442 M€

- 1993 r., procesor Intel Pentium, błąd instrukcji FDIV (475 M$)

- 1999 r., Mars Polar Lander (100 M$)

- 2019 r., liczne błędy w projekcie Boeinga 737 MAX
  m.in. zmiana zakresu wychylenia sterów wysokości przez MCAS z 0.6° do 2.5°
  ⇝ dwie katastrofy samolotów pasażerskich, 346 ofiar śmiertelnych

- ...

Poprawne programy!

Poprawne programy!

$\mathcal{P}$

program

Poprawne programy!

$$\underset{\text{program}}{\mathcal{P}} : \underset{\substack{\text{dane} \\ \text{wejściowe}}}{d}$$

Poprawne programy!

$$\mathcal{P} \; : \; d \;\longmapsto\; \rho_0, \rho_1, \ldots, \rho_n = \rho \longrightarrow$$

program — dane wejściowe — obliczenie

Poprawne programy!

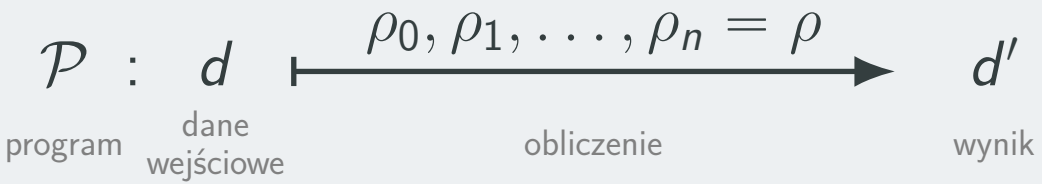

Poprawne programy!

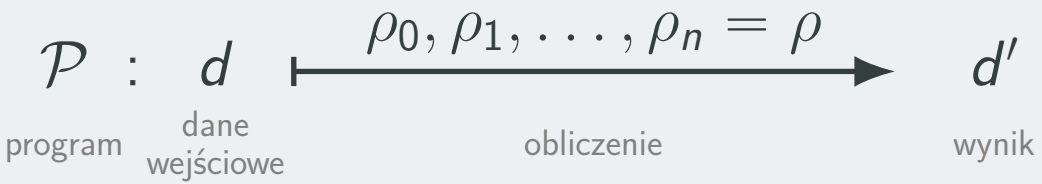

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Poprawne programy!

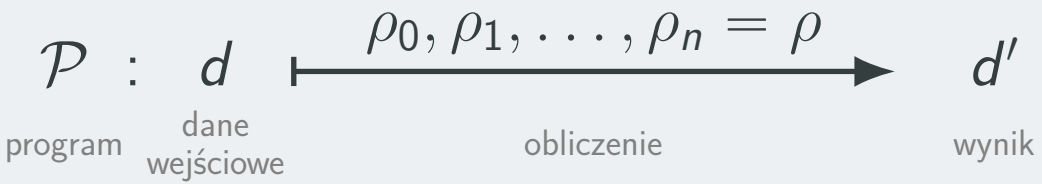

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Poprawne programy!

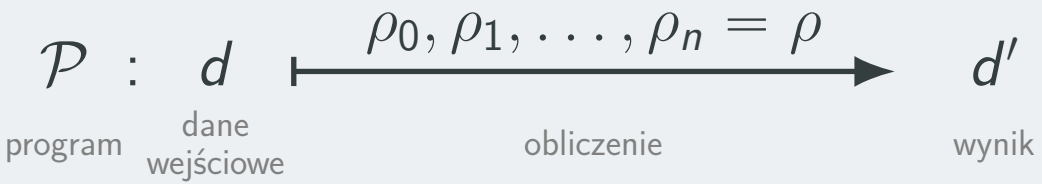

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

Poprawne programy!

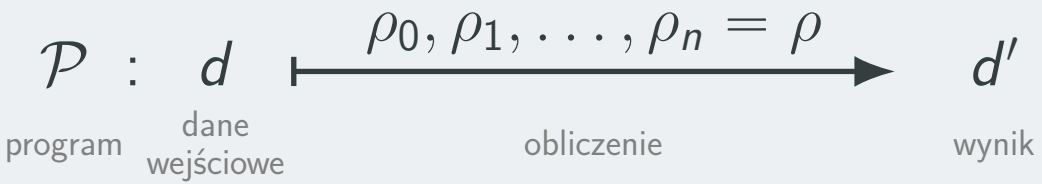

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

$\Big($ Ilekroć dane d spełniają założenia φ to wynik d' spełnia wymagania ψ. $\Big)$

Poprawne programy!

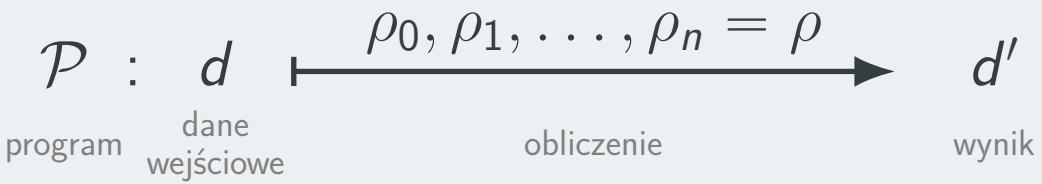

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

$$\left(\begin{array}{c} \text{Ilekroć dane } d \text{ spełniają założenia } \varphi \text{ to wynik } d' \text{ spełnia wymagania } \psi. \\ \text{w skrócie: } [\varphi]\mathcal{P}[\psi] \end{array}\right)$$

Poprawne programy!

$$\underset{\text{program}}{\mathcal{P}} : \underset{\substack{\text{dane}\\ \text{wejściowe}}}{d} \xmapsto[\text{obliczenie}]{\rho_0, \rho_1, \ldots, \rho_n = \rho} \underset{\text{wynik}}{d'}$$

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

$$\left(\begin{array}{c}\text{Ilekroć dane } d \text{ spełniają założenia } \varphi \text{ to wynik } d' \text{ spełnia wymagania } \psi.\\ \text{w skrócie: } [\varphi]\mathcal{P}[\psi]\end{array}\right)$$

Na przykład: $[d \geqslant 0]\mathcal{P}_{\text{pierwiastek}}[d' \cdot d' \leqslant d < (d'+1)^2]$

Poprawne programy!

$$\underbrace{\mathcal{P}}_{\text{program}} : \underbrace{d}_{\substack{\text{dane}\\ \text{wejściowe}}} \xrightarrow[\text{obliczenie}]{\rho_0, \rho_1, \ldots, \rho_n = \rho} \underbrace{d'}_{\text{wynik}}$$

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

$$\left(\begin{array}{c}\text{Ilekroć dane } d \text{ spełniają założenia } \varphi \text{ to wynik } d' \text{ spełnia wymagania } \psi.\\ \text{w skrócie: } [\varphi]\mathcal{P}[\psi]\end{array}\right)$$

Na przykład: $[d \geqslant 0]\mathcal{P}_{\text{pierwiastek}}[d' \cdot d' \leqslant d < (d'+1)^2]$

Więc: Tego typu własności można **dowodzić!**

Poprawne programy!

$$\underbrace{\mathcal{P}}_{\text{program}} : \underbrace{d}_{\substack{\text{dane}\\ \text{wejściowe}}} \xrightarrow[\text{obliczenie}]{\rho_0, \rho_1, \ldots, \rho_n = \rho} \underbrace{d'}_{\text{wynik}}$$

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

$$\left(\begin{array}{c}\text{Ilekroć dane } d \text{ spełniają założenia } \varphi \text{ to wynik } d' \text{ spełnia wymagania } \psi.\\ \text{w skrócie: } [\varphi]\mathcal{P}[\psi]\end{array}\right)$$

Na przykład: $[d \geqslant 0]\mathcal{P}_{\text{pierwiastek}}[d' \cdot d' \leqslant d < (d'+1)^2]$

Więc: Tego typu własności można **dowodzić!** (Hoare [1969])

Poprawne programy!

$$\underbrace{\mathcal{P}}_{\text{program}} : \underbrace{d}_{\substack{\text{dane}\\ \text{wejściowe}}} \xrightarrow[\text{obliczenie}]{\rho_0, \rho_1, \ldots, \rho_n = \rho} \underbrace{d'}_{\text{wynik}}$$

Fakt 1: $\mathcal{P}$, d, ρ i d' to ostatecznie **ciągi bitów** $\rightsquigarrow$ liczby naturalne!

Fakt 2: Istnieje **formuła matematyczna** opisująca powyższą zależność.

Czyli: Następujące zdanie jest własnością matematyczną:

$$\left(\begin{array}{c}\text{Ilekroć dane } d \text{ spełniają założenia } \varphi \text{ to wynik } d' \text{ spełnia wymagania } \psi.\\ \text{w skrócie: } [\varphi]\mathcal{P}[\psi]\end{array}\right)$$

Na przykład: $[d \geqslant 0]\mathcal{P}_{\text{pierwiastek}}[d' \cdot d' \leqslant d < (d'+1)^2]$

Więc: Tego typu własności można **dowodzić!** (Hoare [1969])

$\rightsquigarrow$ **formalna weryfikacja** programów

Zastosowania formalnej weryfikacji

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

  $\rightsquigarrow \geqslant 20$ innych lokacji na całym świecie

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

  $\rightsquigarrow \geqslant$ 20 innych lokacji na całym świecie

} **B-method**

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

  $\rightsquigarrow \geqslant$ 20 innych lokacji na całym świecie

B-method

- 1997–99 r., pełna weryfikacja procesora Intel Pentium 4

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

  $\rightsquigarrow \geqslant$ 20 innych lokacji na całym świecie

B-method

- 1997–99 r., pełna weryfikacja procesora Intel Pentium 4

- 2005 r., liczne podsystemy Airbusa A380

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

  $\rightsquigarrow \geqslant$ 20 innych lokacji na całym świecie

} **B-method**

- 1997–99 r., pełna weryfikacja procesora Intel Pentium 4

- 2005 r., liczne podsystemy Airbusa A380

- 2018 r., pełna weryfikacja implementacji TLS u Amazona

Zastosowania formalnej weryfikacji

- 1998 r., Linia 14 paryskiego metra (autonomiczna)

  Kluczowe składniki oprogramowania sterującego ruchem

  – 110'000 linii kodu wraz z dowodami

  – 0 błędów wykrytych do 2009 roku

- 1999 r., weryfikacja interpretera w tzw. *smart cards*

- 2005 r., połączenie terminali na CDG (system VAL)

  $\rightsquigarrow \geqslant$ 20 innych lokacji na całym świecie

} **B-method**

- 1997–99 r., pełna weryfikacja procesora Intel Pentium 4

- 2005 r., liczne podsystemy Airbusa A380

- 2018 r., pełna weryfikacja implementacji TLS u Amazona

- ...

Nie ma nic za darmo...

Nie ma nic za darmo...

Hipoteza (Goldbach [1742]) [AKA Ósmy problem Hilberta]

Każda liczba parzysta większa od 2 jest sumą dwóch liczb pierwszych.

Nie ma nic za darmo...

Hipoteza (Goldbach [1742]) [AKA Ósmy problem Hilberta]

Każda liczba parzysta większa od 2 jest sumą dwóch liczb pierwszych.

$\mathcal{P}_{\text{Gold}}$:

Nie ma nic za darmo...

Hipoteza (Goldbach [1742]) [AKA Ósmy problem Hilberta]

Każda liczba parzysta większa od 2 jest sumą dwóch liczb pierwszych.

$\mathcal{P}_{\text{Gold}}$:
```
n := 2;
while true do {
    n := n + 2;
    if (n nie jest sumą dwóch liczb pierwszych) then
        return 1;
}
```

Nie ma nic za darmo...

Hipoteza (Goldbach [1742]) [AKA Ósmy problem Hilberta]

Każda liczba parzysta większa od 2 jest sumą dwóch liczb pierwszych.

$\mathcal{P}_{\text{Gold}}$:
```
n := 2;
while true do {
    n := n + 2;
    if (n nie jest sumą dwóch liczb pierwszych) then
        return 1;
}
```

Fakt: $\neg$[**Hipoteza Goldbacha**] wtedy i tylko wtedy gdy $[\ ]\mathcal{P}_{\text{Gold}}[d' = 1]$

Nie ma nic za darmo...

Hipoteza (Goldbach [1742]) [AKA Ósmy problem Hilberta]

Każda liczba parzysta większa od 2 jest sumą dwóch liczb pierwszych.

$\mathcal{P}_{\text{Gold}}$:
```
n := 2;
while true do {
    n := n + 2;
    if (n nie jest sumą dwóch liczb pierwszych) then
        return 1;
}
```

Fakt: $\neg$[**Hipoteza Goldbacha**] wtedy i tylko wtedy gdy $[\,]\mathcal{P}_{\text{Gold}}[d' = 1]$

⇝ ***wystarczy*** pokazać, że $\neg[\,]\mathcal{P}_{\text{Gold}}[d' = 1]$...

Nie ma nic za darmo...

Hipoteza (Goldbach [1742]) [AKA Ósmy problem Hilberta]

Każda liczba parzysta większa od 2 jest sumą dwóch liczb pierwszych.

$\mathcal{P}_{\text{Gold}}$:
```
n := 2;
while true do {
   n := n + 2;
   if (n nie jest sumą dwóch liczb pierwszych) then
      return 1;
}
```

Fakt: $\neg$[**Hipoteza Goldbacha**] wtedy i tylko wtedy gdy $[\,]\mathcal{P}_{\text{Gold}}[d' = 1]$

⇝ ***wystarczy*** pokazać, że $\neg[\,]\mathcal{P}_{\text{Gold}}[d' = 1]$...

[a nawet gorzej, bo program może szukać dowodów]

„Wszystkiemu winne są liczby.”

„Wszystkiemu winne są liczby.” $\rightsquigarrow$ rozważmy maszyny *bez liczb* = **automaty**

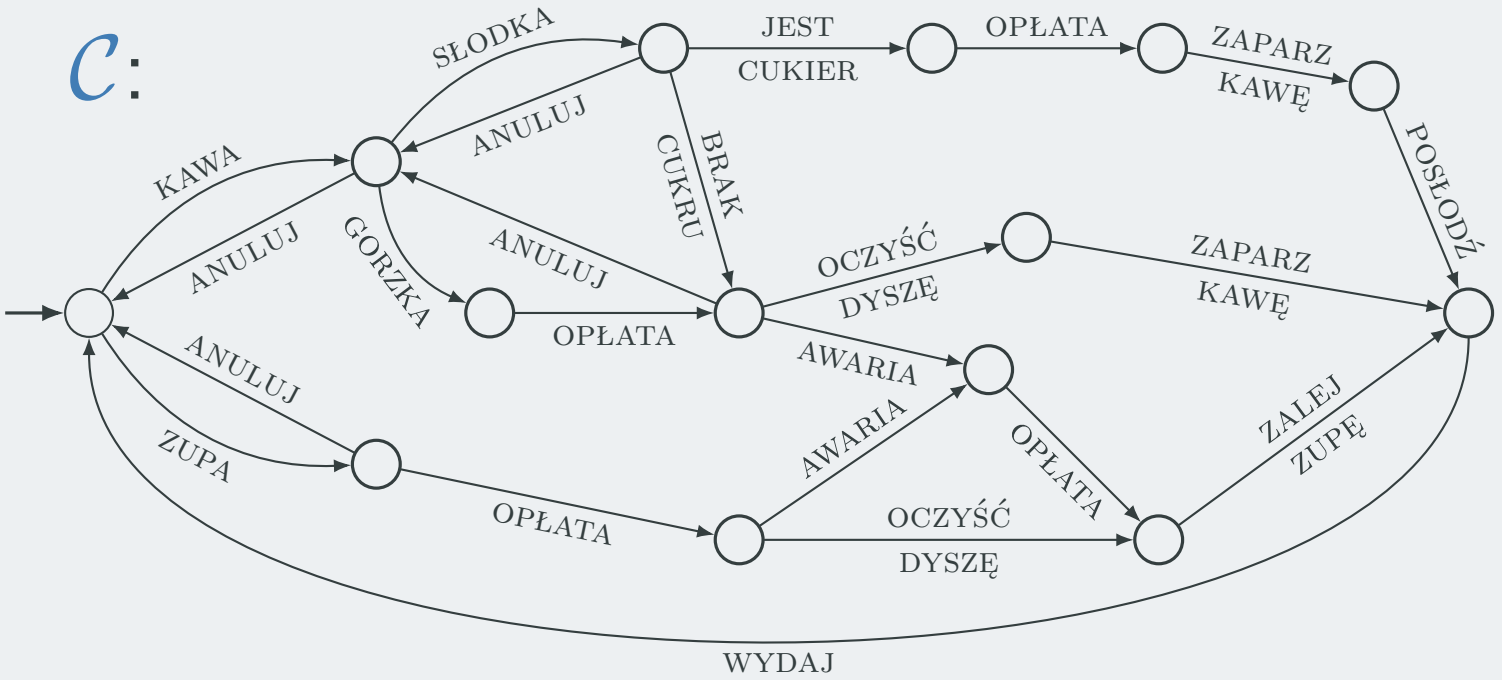
$\mathcal{C}$:
SŁODKA
JEST
CUKIER
OPŁATA
ZAPARZ
KAWĘ
POSŁODŹ
KAWA
ANULUJ
ANULUJ
BRAK
CUKRU
GORZKA
ANULUJ
OPŁATA
OCZYŚĆ
DYSZĘ
ZAPARZ
KAWĘ
AWARIA
ANULUJ
ZUPA
OPŁATA
AWARIA
OPŁATA
OCZYŚĆ
DYSZĘ
ZALEJ
ZUPĘ
WYDAJ

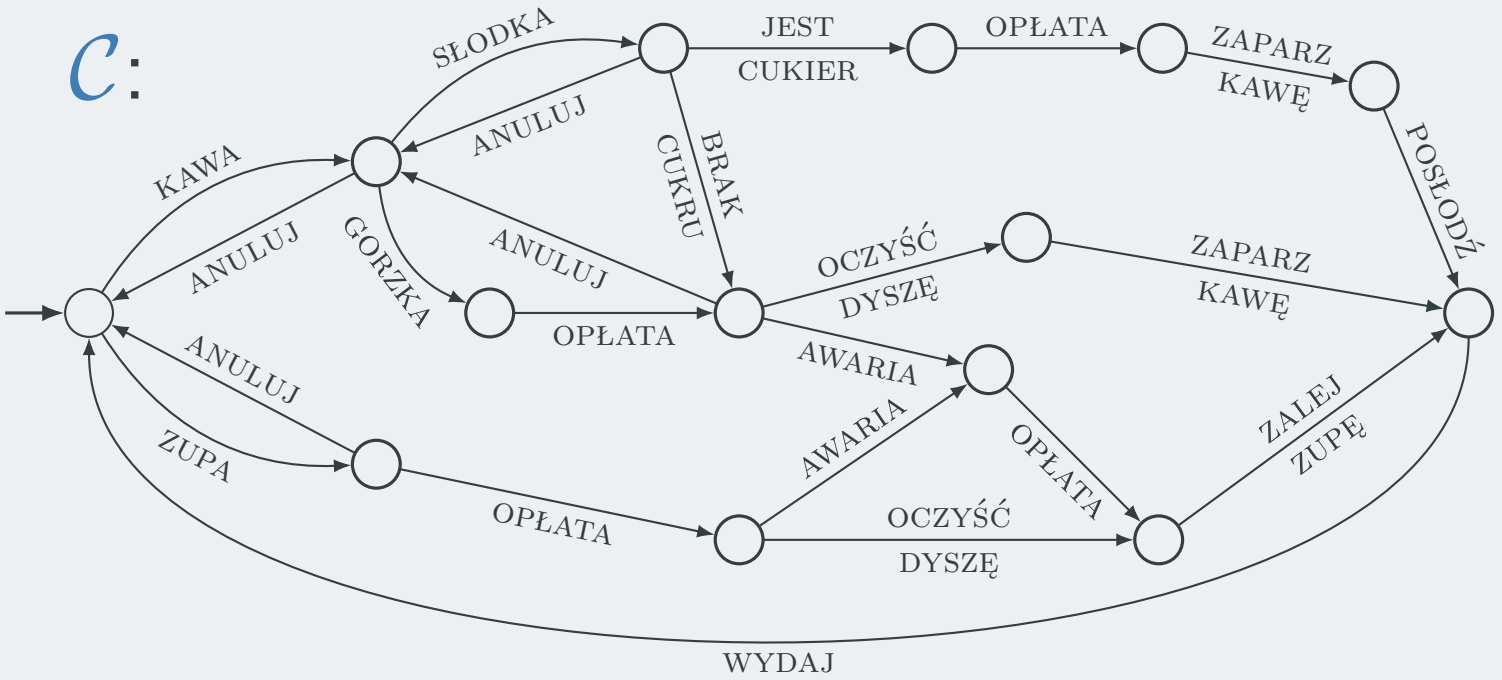

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA}, \ldots\}$

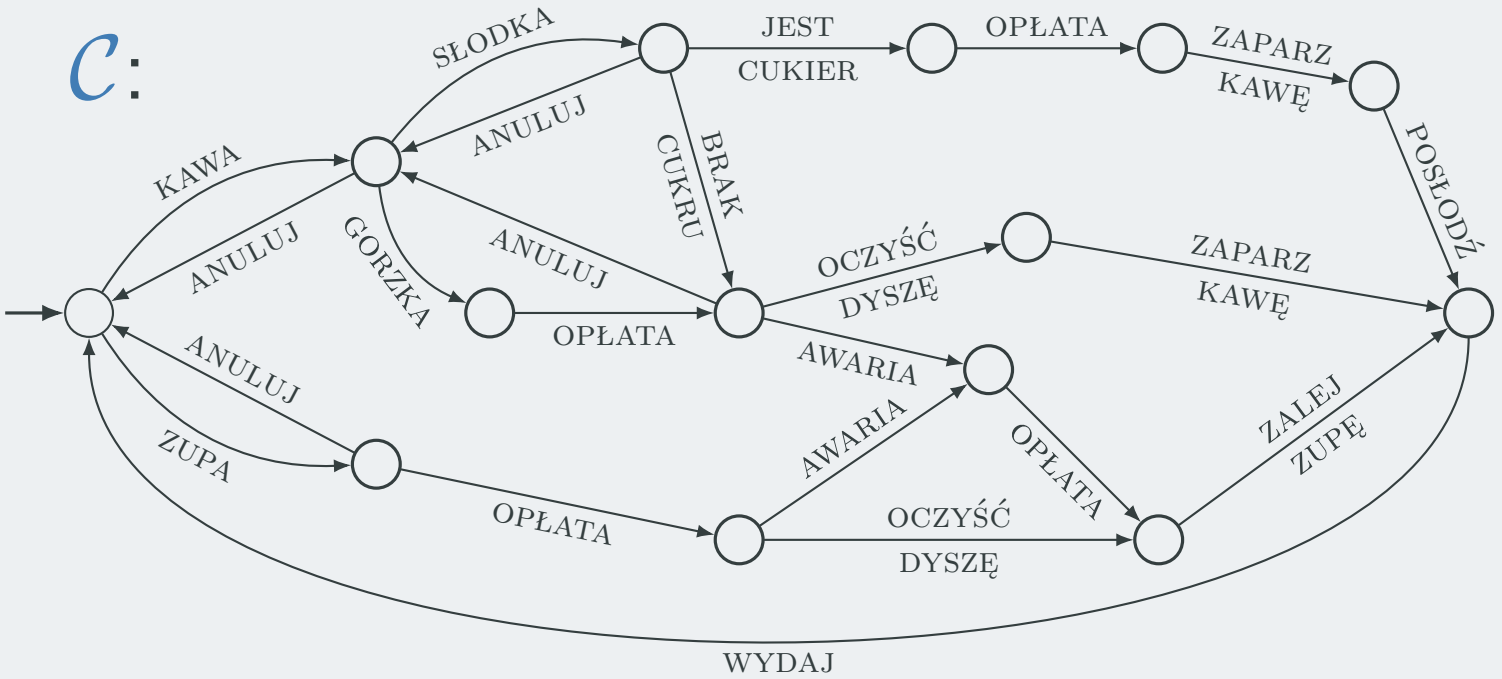

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA}, \ldots\}$

Możliwe przebiegi: $[\![\mathcal{C}]\!]$

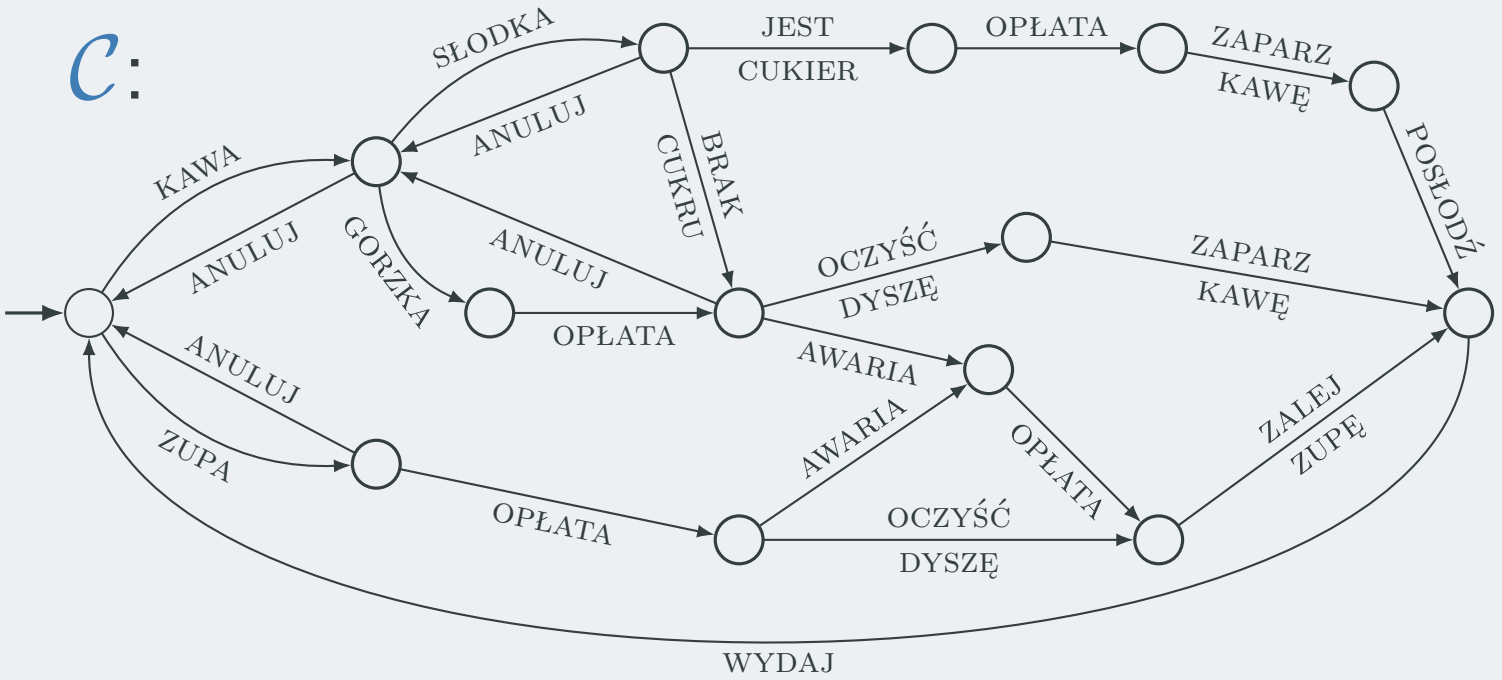

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA}, \ldots\}$

Możliwe przebiegi: $[\![\mathcal{C}]\!] \ni \langle \text{KAWA}, \text{ANULUJ}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA} \rangle$

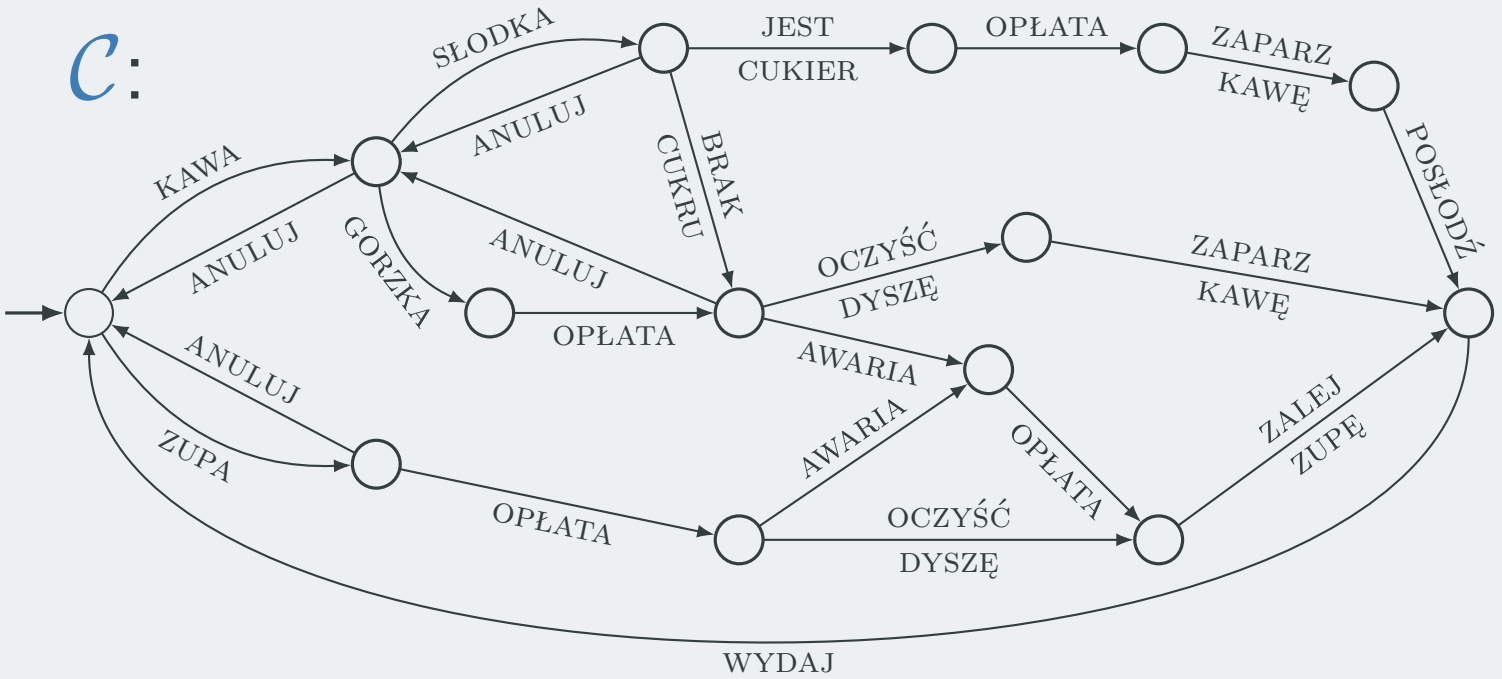

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA}, \ldots\}$

Możliwe przebiegi: $[\![\mathcal{C}]\!] \ni \langle \text{KAWA}, \text{ANULUJ}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA} \rangle$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

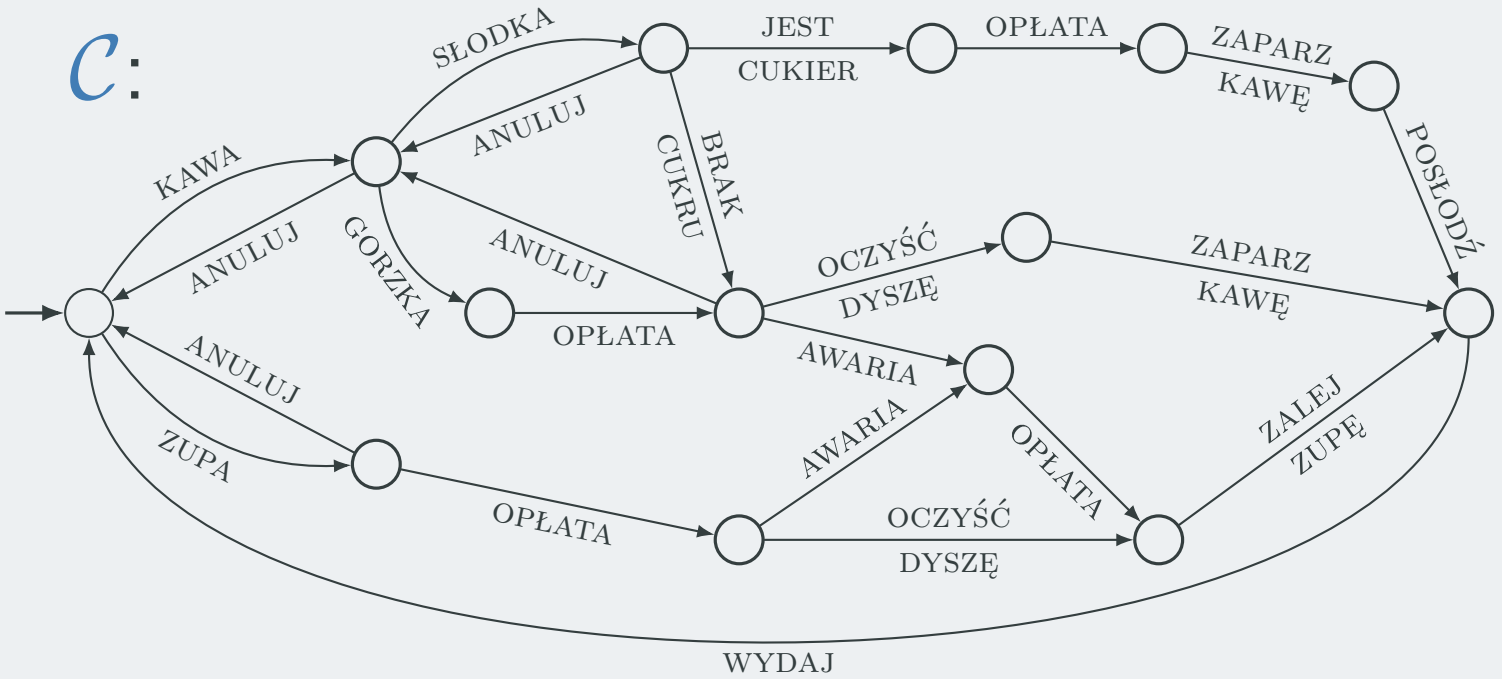

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA, ZUPA, OPŁATA, } \ldots\}$

Możliwe przebiegi: $[\![\mathcal{C}]\!] \ni \langle \text{KAWA, ANULUJ, ZUPA, OPŁATA} \rangle$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

Poprawne przebiegi: $[\![\mathcal{S}]\!]$

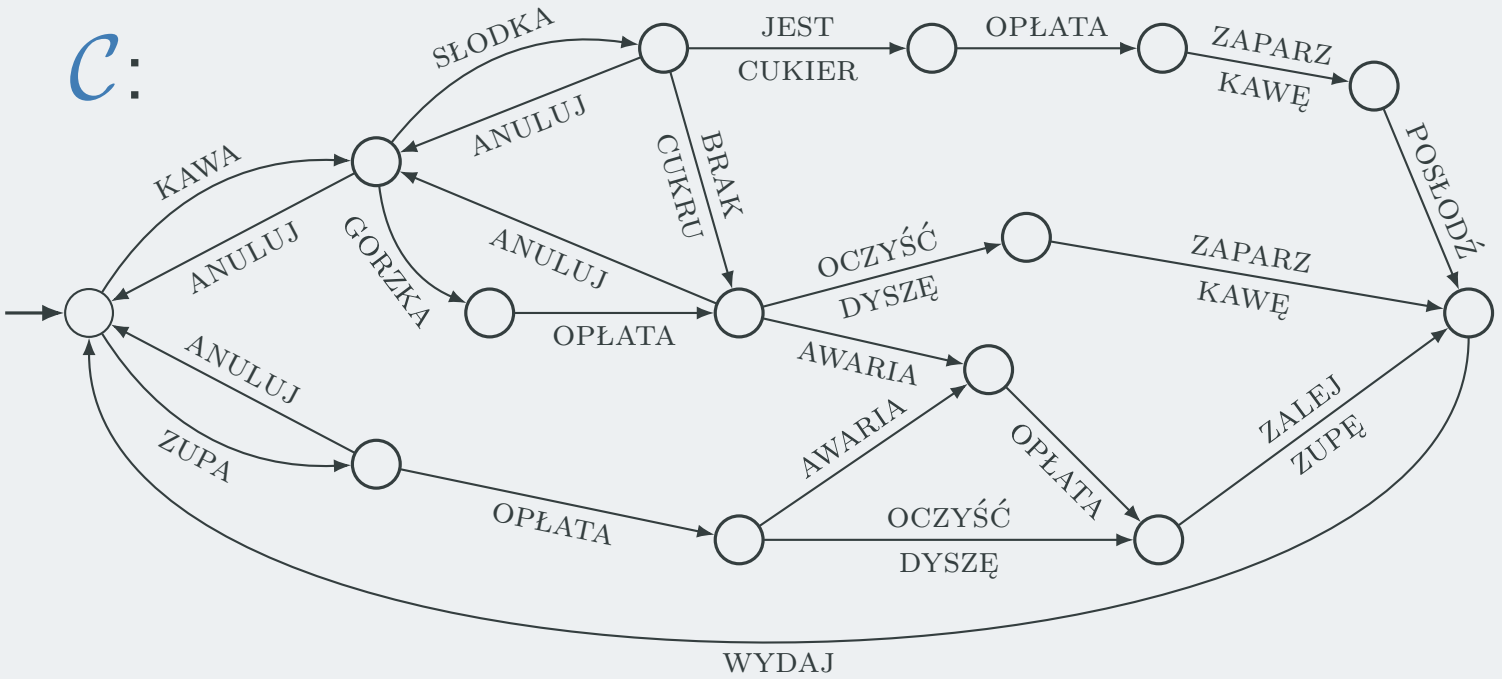

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA, ZUPA, OPŁATA, } \ldots\}$

Możliwe przebiegi: $[\![\mathcal{C}]\!] \ni \langle \text{KAWA, ANULUJ, ZUPA, OPŁATA} \rangle$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

Poprawne przebiegi: $[\![\mathcal{S}]\!] \ni \langle \text{OPŁATA, AWARIA, WYDAJ} \rangle$

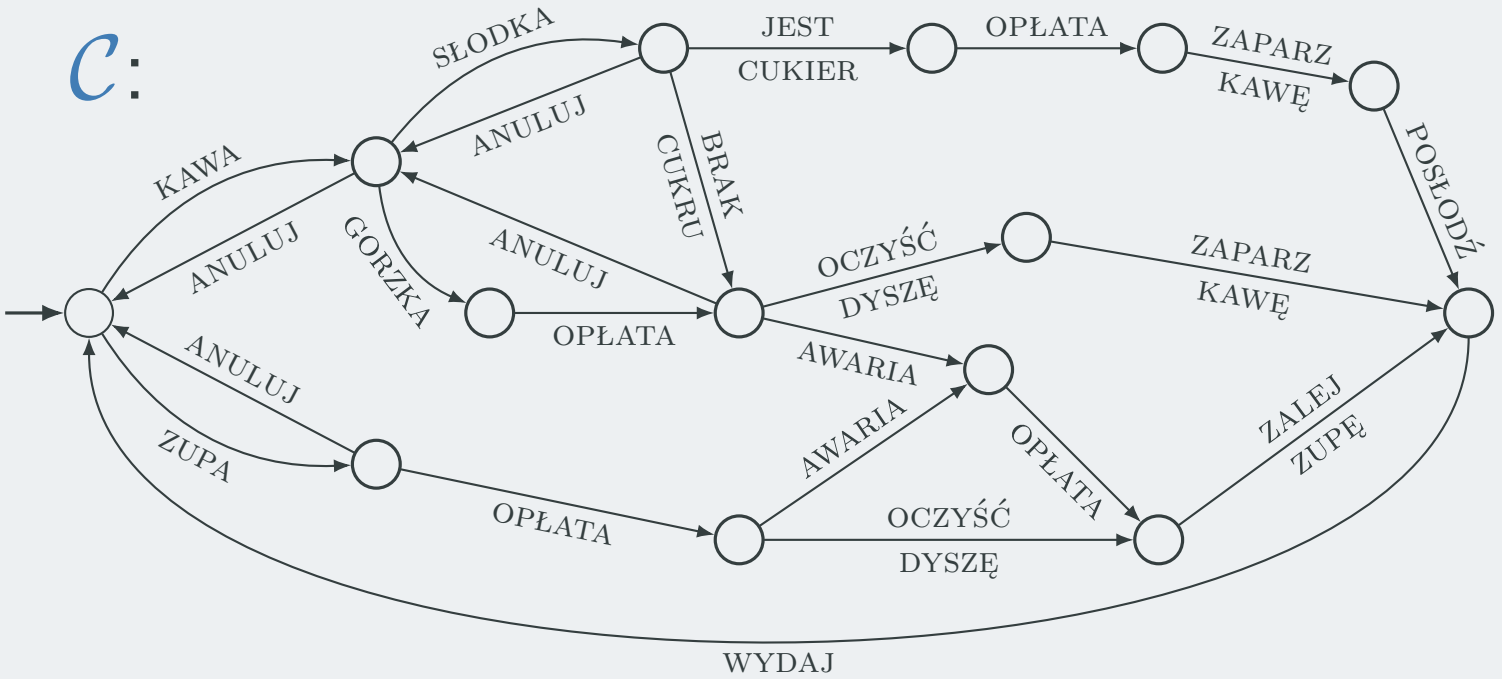

Zbiór akcji: $\mathbf{A} = \{\text{KAWA}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA}, \ldots\}$

Możliwe przebiegi: $[\![\mathcal{C}]\!] \ni \langle \text{KAWA}, \text{ANULUJ}, \text{ZUPA}, \text{OPŁATA} \rangle$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

Poprawne przebiegi: $[\![\mathcal{S}]\!] \ni \langle \text{OPŁATA}, \text{AWARIA}, \text{WYDAJ} \rangle$

Problem model-checkingu:

$$[\![\mathcal{C}]\!] \overset{???}{\subseteq} [\![\mathcal{S}]\!]$$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \textsc{wydaj}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \textsc{opłata}(t')$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \textsc{wydaj}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \textsc{opłata}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \textsc{wydaj}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \textsc{opłata}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\textsc{wydaj}]^* + \left([\hat{}\textsc{wydaj}]^* \cdot \textsc{opłata} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator:

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \mathrm{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \mathrm{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\mathrm{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\mathrm{WYDAJ}]^* \cdot \mathrm{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

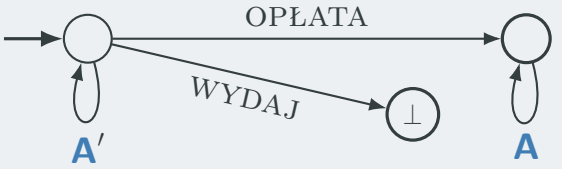

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

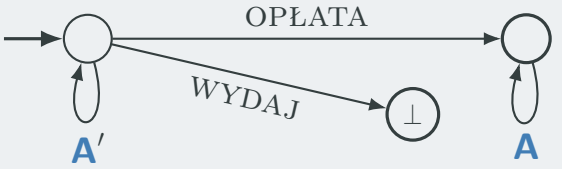

$[\![\mathcal{V}]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \mathcal{V} \text{ nie odrzuca } \rho\}$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

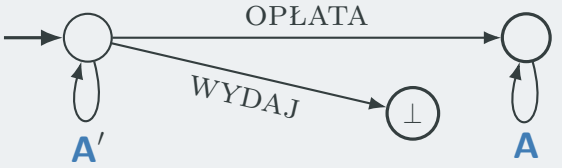

$[\![\mathcal{V}]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \mathcal{V} \text{ nie odrzuca } \rho\}$

Twierdzenie (Büchi, Elgot, Trachtenbrot [∼1960])

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

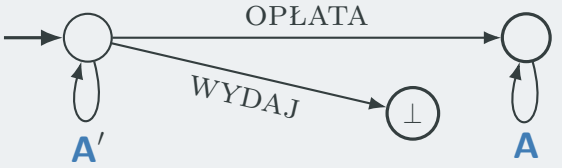

$[\![\mathcal{V}]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \mathcal{V} \text{ nie odrzuca } \rho\}$

Twierdzenie (Büchi, Elgot, Trachtenbrot [∼1960])

Istnieją obliczalne translacje pomiędzy **1.**, **2.** i **3.**.

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

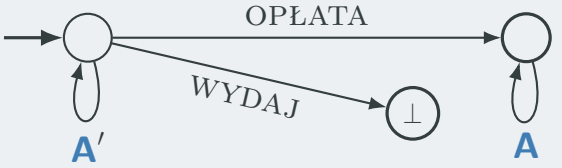

$[\![\mathcal{V}]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \mathcal{V} \text{ nie odrzuca } \rho\}$

Twierdzenie (Büchi, Elgot, Trachtenbrot [∼1960])

Istnieją obliczalne translacje pomiędzy **1.**, **2.** i **3.**.

Wniosek: By sprawdzić czy $[\![\mathcal{C}]\!] \subseteq [\![\mathcal{S}]\!]$ wystarczy

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

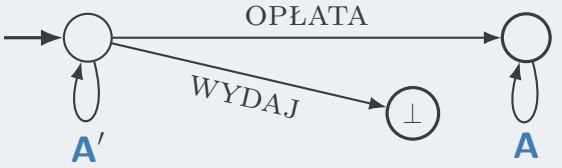

$[\![\mathcal{V}]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \mathcal{V} \text{ nie odrzuca } \rho\}$

Twierdzenie (Büchi, Elgot, Trachtenbrot [∼1960])

Istnieją obliczalne translacje pomiędzy **1.**, **2.** i **3.**.

Wniosek: By sprawdzić czy $[\![\mathcal{C}]\!] \subseteq [\![\mathcal{S}]\!]$ wystarczy

1. Przekształcić $\mathcal{S}$ w $\mathcal{V}$

Specyfikacja: $\mathcal{S}$: "nie WYDAM napoju bez OPŁATY"

---

1. Formuła MSO: φ: $\forall t.\ \text{WYDAJ}(t) \Rightarrow \exists t' < t.\ \text{OPŁATA}(t')$

$[\![\varphi]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \rho \text{ spełnia } \varphi\}$

---

2. Wyrażenie regularne: R: $[\hat{}\text{WYDAJ}]^* + \left([\hat{}\text{WYDAJ}]^* \cdot \text{OPŁATA} \cdot \mathbf{A}^*\right)$

$[\![R_1 + R_2]\!] \stackrel{\text{def}}{=} [\![R_1]\!] \cup [\![R_2]\!], \ldots$

---

3. Weryfikator: $\mathcal{V}$:

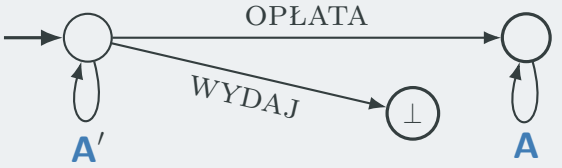

$[\![\mathcal{V}]\!] \stackrel{\text{def}}{=} \{\rho \in \mathbf{A}^* \mid \mathcal{V} \text{ nie odrzuca } \rho\}$

Twierdzenie (Büchi, Elgot, Trachtenbrot [∼1960])

Istnieją obliczalne translacje pomiędzy **1.**, **2.** i **3.**.

Wniosek: By sprawdzić czy $[\![\mathcal{C}]\!] \subseteq [\![\mathcal{S}]\!]$ wystarczy

1. Przekształcić $\mathcal{S}$ w $\mathcal{V}$

2. Sprawdzić czy: $\mathcal{C} \times \mathcal{V} \longrightarrow^* (\_, \bot)$

Podsumowanie

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.

- Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.

- Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
- Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.
   - Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
   - Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

2. Metody formalnej weryfikacji gwarantują matematyczne bezpieczeństwo.

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.
   - Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
   - Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

2. Metody formalnej weryfikacji gwarantują matematyczne bezpieczeństwo.
   - Ich stosowanie wymaga wysiłku (i umiejętności $\Rightarrow$ koszty).

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.
   - Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
   - Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

2. Metody formalnej weryfikacji gwarantują matematyczne bezpieczeństwo.
   - Ich stosowanie wymaga wysiłku (i umiejętności $\Rightarrow$ koszty).
   - W ogólności **nie** dają się zautomatyzować.

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.
   - Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
   - Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

2. Metody formalnej weryfikacji gwarantują matematyczne bezpieczeństwo.
   - Ich stosowanie wymaga wysiłku (i umiejętności $\Rightarrow$ koszty).
   - W ogólności **nie** dają się zautomatyzować.

3. Weryfikacja automatów (= maszyn skończenie stanowych) jest prostsza.

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.
   - Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
   - Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

2. Metody formalnej weryfikacji gwarantują matematyczne bezpieczeństwo.
   - Ich stosowanie wymaga wysiłku (i umiejętności $\Rightarrow$ koszty).
   - W ogólności **nie** dają się zautomatyzować.

3. Weryfikacja automatów (= maszyn skończenie stanowych) jest prostsza.
   - Faktyczne zastosowania do prostych sterowników i urządzeń.

Podsumowanie

1. Komputery są omylne.
   - Błędy sprzętowe są rzadkie (a da się sprawić by były jeszcze rzadsze).
   - Błędy programistyczne są częste (i pomimo wysiłków trudno ich unikać).

2. Metody formalnej weryfikacji gwarantują matematyczne bezpieczeństwo.
   - Ich stosowanie wymaga wysiłku (i umiejętności $\Rightarrow$ koszty).
   - W ogólności **nie** dają się zautomatyzować.

3. Weryfikacja automatów (= maszyn skończenie stanowych) jest prostsza.
   - Faktyczne zastosowania do prostych sterowników i urządzeń.
   - Ciekawe konsekwencje matematyczne.